

A kassai művészek kiállításának katalógusa

A kassai Löffler Béla Múzeum

Löffler Béla: Önportré

Löffler Béla (1906–1990)

KASSAI PORTRÉVÁZLATOK

Az alább következő, a művészek életútjának leglényegesebb mozzanataira, alkotói profiljuk legmarkánsabb sajátosságainak felvillantására szorítkozó portrévázlatok s a hozzájuk tartozó képek az **Ars Cassoviensis** A kassai képzőművészet személyiségei című kiadványból, a Kassán a fenti címmel megrendezett kiállítás katalógusából származnak. A tárlat azoknak a művészeknek a pályáját idézte fel (mindösszesen 17 képzőművészt, közülük 10 művész portréját és műveiket közöljük), akik különösen erős

szálakkal kötődtek a városhoz, esetenként (csaknem) egész életüket ott éltek le. Az érdeklődők a kiállítás, illetve a katalógus révén a huszadik század és az ezredforduló neves vagy legalábbis figyelemre méltó képzőművészeinek munkásságáról alkothattak/alkothatnak fogalmat maguknak. Az eseményre 2017. május 4. és június 25. között került sor a kassai Löffler Béla¹ Múzeumban. A katalógus bevezetőjét és a művészekről szóló ismertetőket a kiállítás kurátora, Peter Markovič írta. – G. K. L.

Bartusz György

Jakoby Gyula (1903–1985) Fotó: Rozman László

Csordák Lajos a műtermében
(1864–1932)
Fotó: Rozman László

1 Löffler Béla (1906, Kassa – 1990, Kassa), szobrász, a kassai s egyúttal a (cseh)szlovákiai magyarság egyik legjelentősebb képzőművésze.

Bartusz György

(Juraj Bartusz, 1933–, Kéménd [Kamenín])

A prágai iparművészeti középiskola elvégzése után az ottani Iparművészeti Főiskolán szerzett diplomát, de 1961-ben a cseh fővárosban működő Képzőművészeti Akadémián is diplomát szerzett. 1962 óta Kassán dolgozik. Egyaránt tagja volt a Konkretisták Klubjának és a Gerulata Társulás² néven ismert csoportnak. 1990-től pedagógiai tevékeny-

séget is folytat, 1992-ben professzorrá nevezték ki. Az 1990–1999 közötti időszakban a pozsonyi Képzőművészeti Főiskolán tevékenykedett, 1999-től a kassai Műszaki Egyetem Művészeti Karának az oktatója. Kamara- és monumentális szobrászattal foglalkozik, objektumokat készít, fest és rajzol, s akcióművészként és performerként is ismert.

Bartusz György: *Időbeli korlát*, 1987Bartusz György:
Kozmikus figura, 1977

2 A Konkretisták Klubját (Klub konkretistov) a konstruktivizmushoz kötődő cseh és szlovák festők és szobrászok alakították meg 1967-ben Prágában; olyan festők és szobrászok voltak a tagjai, akik a geometria nyelvén kívánták kifejezni magukat, s műveik megalkotásánál a matematika alapelveit, szabályait is kiaknázták, ezen túl pedig messzemenően éltek a különböző színekombinációkból, a fény és az árnyék váltogatásából adódó lehetőségekkel. A csoportot az 1968-as Prágai Tavasz reformkísérletének kudarca utáni „renderemtés”, az ún. normalizáció idején, 1971-ben feloszlatták, de a kommunista rendszer bukása után újjáalakult, s változatlanul a geometrikus absztrakcióhoz kötődik. A Gerulata Társulás (Združenie Gerulata) 1989-ben jött létre, festőket és szobrászokat fog össze. (Gerulata a ma Pozsonyhoz tartozó, nagy múltú település, Oroszvár [Rusovce] római kori, latin neve.)

Bauer Szilárd

(Konštantin Bauer, 1893, Zólyomlipcse [Slovenská Ľupča] – 1928, Kassa [Košice])

Tizenöt éves korától élt Kassán. Miután gépészmérnöki oklevelet szerzett Budapesten, Erdélyben dolgozott, mint vasúti alkalmazott, 1916-tól 1918-ig pedig a bécsi Hadügyminisztérium alkalmazásában állt. Kassára 1919-ben tért vissza, és a város vilanyerőművének műszaki vezetőjeként folytatta pályáját. A képzőművészet terén autodidakta volt. Az első világháború végétől foglalkozott festéssel; rövid ideig Kassa kiemelkedő festőjénél, Halász-Hradil Elemérnél folytatott művészeti tanulmányokat. A rajzoláson kívül elsősorban kamarafestéssel foglalkozott.

Bauer Szilárd: *Előváros*, 1926 körül

Bauer Szilárd: *Előváros (Cigánytábor)*, 1923

Collinásy György

(Juraj Collinásy, 1907, Szerencs – 1963, Kassa)

Mesterségbeli tudását Krón Jenő (1882–1974) kassai grafikai iskolájában alapozta meg az 1924–1927 közötti években. Prágai sorkatonai szolgálata idején (1927–1929) egy neves cseh festő, Vincenc Beneš (1883–1979) műtermében folytatott magántanulmányokat. Miután visszatért Kassára, hivatalnokként

dolgozott. 1930-tól fotográfusként tevékenykedett, s munkáival több díjat nyert. A harmincas évek közepén elfordult a fényképezéstől, s ettől kezdve érdeklődése a kamarafestészetre összpontosult. Alkotómunkájáért 1943-ban Kassa Város Díjával tüntették ki.

Collinásy György: *Nővérek*, 1949

Csordák Lajos

(Ludovít Čordák, 1864, Kassa – 1937, Kassa)

Képzőművészeti tanulmányait Klimkovics Béla (a szlovák szakirodalomban: Vojtech Klimkovič) iskolájában kezdte, majd Budapesten folytatott rajztanári stúdiumokat. 1883-ban szüleit követve Münchenbe költözött. Az 1889–1895 közötti években a prágai Képzőművészeti Akadémián, a kor jelentős tájképfestőjénél, Julius Mařáknál (1832–1899) tanult. Az 1893-as évben a Mánes³ nevű képzőművészeti egyesület tagja lett. Tanulmányai befejezése után

Kassán, Tornán (Turňa nad Bodvou), Nagyszaláncon (Slanec) s ismét Kassán tevékenykedett. A mai Kelet-Szlovákia térségében élő arisztokrata családnak vállalt rajztanári állást. 1918 után magántanárként festészeti tanfolyamokat vezetett. Részt vett az 1896. évi Ezredéves Országos Kiállításon. Szlovákia művészettörténetének legjelentősebb tájképfestői közé tartozik. A rajz és a festészet területén is otthonos volt.

Csordák Lajos: *Tátrai táj*, 1936

³ Teljes nevén: Spolek výtvarných umělců Mánes (Mánes – Képzőművészek Egyesülete); 1887-ben alapították, a székhelye Prága lett. Névadója, Josef Mánes (1820–1871) a cseh művészet történetének kiemelkedő alakjai, a romantika élvonalbeli képviselői közé tartozik; festőként, grafikusként és illusztrátorként is jelentős életművet alkotott.

Nyikolaj Fegykovics

(Nikolaj Fed'kovič, 1945–, Ungvár [Uzshorod])

Miután Kárpátalját 1945-ben a Szovjetunióhoz csatolták, családja a kelet-szlovákiai Nagymihályra (Michalovce) települt át. A brünni (Brno) Iparművészeti Középiskolában folytatott tanulmányait 1965-ben fejezte be, ezután 1972-ig a prágai Iparművészeti Főiskolán

tanult. Előbb Prágában, majd 1989-ig Kassán dolgozott; pedagógiai tevékenységet is folytatott, a kassai iparművészeti középiskola igazgatói tisztét is betöltötte. 1989-ben a Német Szövetségi Köztársaságba emigrált. Kamarafestészettel foglalkozik, s jelenleg Kassán él.

Nyikolaj Fegykovics: *Régi dal*, 1984

Halász-Hradil Elemér

(Elemír Halász-Hradil, 1873, Miskolc – 1948, Kassa)

A betűfestés mesterségét tanulta ki Bécsben, s katonai szolgálata idején, 1894-ben érkezett Kassára. Az 1897–1901 közötti években Hollósy Simon müncheni magániskolájának a tanítványa volt. Nyaranta ő is követte Hollósy iskoláját Nagybányára (Baia Mare), ahol megismerte a plen air festészet korabeli felfogásmódját. 1902–1903 folyamán a párizsi Julian Akadémián⁴

folytatott tanulmányokat, 1913–1914-ben pedig a kor jelentős művésznének, az elsősorban portréfestőként ismert Benczúr Gyulának a műtermében képezte tovább magát. Az első világháború éveiben, 1915 és 1918 között a Monarchia hadseregének harctéri festőjeként dolgozott. Tájkép- és portréfestéssel, valamint a folklórra irányuló zsánerfestéssel foglalkozott.

Halász-Hradil Elemér: *Bárkák a Tiszán*, 1910

⁴ A Julian Akadémia (Académie Julian) néven ismert festészeti és szobrászati magániskolát egy francia festő, Rodolphe Julian (1839–1907) alapította 1867-ben Párizsban. Az akadémia idővel világhírűvé vált, számos országból érkeztek oda tanítványok. A képzés résztvevői között olyan kiemelkedő alkotókat találunk, mint Maurice Denis, André Derain, Marcel Ducham, Fernand Léger, Ernst Barlach, Emil Nolde, Alfons Mucha, Czigány Dezső, Czóbel Béla, Egy József, Fényes Adolf, Márfy Ödön – s a névsor még sokáig folytatható volna.

Jakoby Gyula

(Július Jakoby, 1903, Kassa – 1985, Kassa)

Gyerekkorában szüleivel az Egyesült Államokat is megjárta, a család 1907-ben tért vissza Kassára. Elsőként Munkácsy Mihály festészete keltett benne érdeklődést. 1915-ben látta Kővári Szilárd kiállítását, amely meghatározó élmény lett számára és a festészet felé fordította. 1922-től közgazdasági tanulmányokat folytatott Budapesten, ahol sikertelenül felvételizett a Képzőművészeti Akadémiára. Ezután Podolini-Volkman Artúr (1891–1943) képzőművészeti

szabadiskolájába járt, majd visszatért Kassára és hivatalnokként dolgozott. 1926-tól 1928-ig Réti István tanítványa volt a budapesti Képzőművészeti Akadémián. Tanulmányait abbahagyta és hazament Kassára. *Fekvő akt* című képe 1936-ban elnyerte Kassa Városának Díját. Szülővárosában utcát és galériát neveztek el róla. Jakoby Gyula a huszadik századi szlovákiai művészet legegységesebb és legjelentősebb festői közé tartozik.

Jakoby Gyula:
A festő és modellje, 1958

Jakoby Gyula:
Női akt, 1933

Jaszusch Antal

(Anton Jaszusch, 1882, Kassa – 1965, Kassa)

Egy építészeti vállalat gyakornokaként kezdett dolgozni, 1898 és 1902 között pedig a budapesti építőipari szakközépiskolában tanult. Művészeti tanulmányait a budapesti Képzőművészeti Akadémián kezdte, majd a müncheni akadémián és a párizsi Julian Akadémián folytatta. 1908-ban visszatért Kassára. Festészetére jelentős hatást gyakorolt a franciaországi Nabis művészcsoport tagjaként is nevet szerzett Rippl-Rónai József. Az 1914. évi mozgósítás idején őt is behívták katonának. Az első világháború

alatt az olasz és az orosz fronton harcolt, s orosz, aztán japán hadifogságba került. Csatlakozott a csehszlovák légióhoz⁵, és Vlagyivosztkon keresztül 1920-ban hazatért Kassára. A traumatizáló háborús élmények és a nyomasztó tapasztalatok alapvető módon változtatták meg szellemi világát, s közvetlenül ösztönözték a szlovákiai képzőművészet egyik legkonceptiózusabb festészeti felfogásának kialakítására. A kamarafestészet mellett monumentális képek alkotásával és rajzolással foglalkozott.

Jaszusch Antal: *Táj nyírfákkal*, évszám nélkül

Kővári Szilárd

(Konštantin Kővári-Kačmarik, 1882, Kassa – 1916, Kassa)

Budapesten szerzett rajz- és mértanári képe-
sítést. 1907-ben a Műcsarnok egyik tárlatán
Nádai-díjat kapott, amely lehetővé tette számára,
hogy megismerkedjen a plein-air festéssel
foglalkozó szolnoki művésztelep munkájával,

s rövidebb időt Párizsban töltsön. Egyaránt fog-
lalkozott festéssel, rajzolással és alkalmazott
grafikával. 1906-tól Kassán tevékenykedett; fes-
tőtársával, Halász-Hradil Elemérel együtt festő-
iskola megalapítására törekedett.

Kővári Szilárd: *Régi udvar Szolnokon*, 1907

Roskoványi István

(Štefan Roskoványi, 1946, Kassa – 2011, Kassa)

Eredeti végzettsége szerint hűtőszekrény-szerelő volt, érettségijét egy gimnázium esti tagozatán szerezte. Fényképészként és díszletmunkásként is dolgozott, csak ötödszörré vették fel a pozsonyi Képzőművészeti Főiskolára, ahol tájképfestészetet és figurális kompozíciót tanult. 1976 és 1984 között

a kassai Iparművészeti Szakközépiskola tanára volt, ezt követően szabadfoglalkozású művészként tevékenykedett, s alkotói energiáját a kamarafestészetnek szentelte.

*Fordította és a jegyzeteket írta:
G. Kovács László*

Roskoványi István: *Párizsi kávéház*, 2002

Roskoványi István:
Csendélet narancshéjjal, 1979